

Temeljni preduvjeti sustavnoga pastorala mladih u kontekstu pastorala župne zajednice

NIKOLA VRANJEŠ,
MARIJAN
BENKOVIĆ*

UDK: 257-053.6
Stručni rad
Primljeno:
24. veljače 2012.
Prihvaćeno:
02. svibnja 2012.

* Dr. sc. Nikola Vranješ,
Teologija u Rijeci, Područni
studij Katoličkoga
bogoslavnog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu,
Omladinska 14, 51000
Rijeka, Hrvatska, nikola_
vranjes2004@yahoo.com,

Marijan Benković, dipl.
theol., doktorant iz
pastoralne teologije,
Katolički bogoslovni
fakultet Sveučilišta u
Zagrebu, Cvetkov trg 2,
51000 Rijeka, Hrvatska,
marijanbenkovic@yahoo.
com

Sažetak: Aktivno uključivanje mladih u život župne zajednice, osobito nakon slavlja sakramenta potvrde, izazovno je područje pastoralnoga djelovanja. Možemo reći da je ovo pitanje tim važnije što od načina njegova rješavanja, u određenom smislu, ovisi život i djelovanje župnih zajednica. Kako bi se razumjela potreba dodatnih pomaka u pastoralu mladih u župi, kao i pomaka koje je danas moguće aktualizirati u ovom području djelovanja, potrebno je najprije dobro razumjeti procese socijalizacije mladih, počevši od adolescencije. Važno je potom uočiti glavne elemente i mogućnosti pastoralu mladih u kontekstu župne zajednice te konačno ukazati na neke od mogućih putova unaprjeđenja pastoralu u ovom području djelovanja. Upravo to tema je ovoga rada koji na teološko-prosudbeni način pokušava odgovoriti na postavljene zahtjeve.

Gljučne riječi: Crkva, mladi, pastoral, župna zajednica, socijalizacija.

Uvod

Aktivno uključivanje mladih u život župne zajednice podrazumijeva dobro poznavanje procesa njihove socijalizacije, tj. dobro poznavanje i ispravno prosuđivanje svih onih sastavnica koje su dio toga procesa. To podrazumijeva djelovanje više životnih čimbenika koji određuju životni put mladih i od kojih oni s pravom očekuju pomoć na putu socijalizacije. Adolescenti i mladi trebaju našu pomoć kako bi se integrirali u društvo. Ta pomoć je dobrodošla, ponajprije od obitelji, skupine vršnjaka, škole, medija i župne zajednice. Ono što mladi susreću na svojem životnom putu, tj. socijalizacijskom procesu, bit će dio i njihove temeljne životne opcije. Jesmo li spremni prenijeti mladima

vrjednote koje će im pomoći u izgrađivanju njihova vlastitog identiteta ili bolje rečeno, živimo li vrjednote kako bismo pomogli mlađim naraštajima da postanu cjelovite i zrele osobe?

U ovomu radu željeli smo pokazati ulogu najvažnijih čimbenika u procesu socijalizacije čiji je utjecaj odlučujući i u pitanju aktivnoga uključivanja mladih u život župne zajednice. Stoga će biti riječi o obitelji, skupini vršnjaka, školi, medijima i župnoj zajednici. Naše je društvo onakvo kakvi smo mi, obogaćujemo ga ili osiromašujemo. Sve ovisi o našem shvaćanju smisla svijeta i života. Upravo ta shvaćanja i njihovo životno ostvarivanje pokazuje se u okvirima temeljnih osobnih i društvenih sastavnica, od kojih je prva obitelj.

1. Utjecaj osnovnih čimbenika u procesu socijalizacije

1.1. OBITELJ

Obitelj ima svoju specifičnu i nezamjenjivu ulogu u procesu socijalizacije. Njezina nezamjenjiva uloga osobito se odnosi na prvo i drugo razdoblje života: djetinjstvo i mladenaštvo.¹ U obitelji se događa primarna socijalizacija, budući da je obitelj primarna odgojna ustanova.² Za adolescenciju je specifično da je to razdoblje novih značajnijih odnosa s drugima³, stoga i odnosi unutar obitelj uvelike utječu na razvojni put mladoga čovjeka. Budući da današnji mladi sve dulje ostaju u roditeljskom domu⁴, nije svejedno o kakvom je međugeneracijskom odnosu riječ. Današnja obitelj u dobroj je mjeri sekularizirana, dezorganizirana i dezorijentirana.⁵ Roditeljima često nedostaju potrebna znanja i umijeće odgajanja.⁶ Ako konstatiramo da su danas odgojne ustanove pogođene svojevrsnim krizama⁷, onda i suvremenu obitelj ne zaobilazi ta pogođenost. Izdvojili bismo ovdje jednu od kriza koja zaslužuje osobitu pozornost. Premda neki autori smatraju da mladi shvaćaju obitelj kao idealno mjesto za duboku interpersonalnu komunikaciju⁸, ovdje se ipak usuđujemo ustvrditi da postoji određena kriza, a ukoliko je kriza »pretežak« izraz, onda

¹ Usp. J. JELENIĆ, Naraštaji u procesu socijalizacije, u: J. JELENIĆ (ur.), *Mladi u postmodernoj. Kamo ide mladi naraštaj?*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb, 2002., str. 76.-77.

² Usp. V. B. MANDARIĆ, *Religiozni identitet zagrebačkih adolescenata*, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar u suradnji s Katoličkim bogoslovnim fakultetom, Zagreb, 2000., str. 81.

³ Usp. F. LAGHI, G. CREA, G. GUERRIERI, R. BAIOTTO, Slika o sebi i razvoj društvenosti kod adolescenata, u: *Kateheza* 28(2006.)4, str. 393.

⁴ Usp. V. B. MANDARIĆ, *Mladi, integrirani i(li) marginalizirani*, Glas Koncila, Zagreb, 2009., str. 99.

⁵ Usp. A. PAVLOVIĆ, *Putovima vjerskoga odgoja*, Crkva na kamenu, Mostar, 2005., str. 42.

⁶ Usp. A. VUKASOVIĆ, *Obitelj i moralni razvitak mladeži*, Hrvatski pokret za život i obitelj, Zagreb, 1991., str. 91.

⁷ Ovdje bismo se usudili ustvrditi da postoji pluralnost krize. Smatramo kako su odgojne ustanove pogođene mnogovrsnim krizama, počevši od duhovne, ekonomske, krize komunikacije, itd.

⁸ Usp. G. MILANESI, Mladi na zalazu 20. stoljeća, u: *Kateheza* 27(2005.)4, str. 327.

barem o »potrebi revizije« interpersonalne komunikacije unutar obitelji.⁹ Kada bi roditelji bili svjesni potrebe i važnosti iskrene interpersonalne komunikacije, čini nam se da bi se izbjegli mnogi međugeneracijski sukobi.

S pravom neki autori naglašavaju važnost autentičnih odnosa u obitelji.¹⁰ Mladom čovjeku potrebno je okružje u kojemu će moći razvijati svoju osobnost, a obitelj je povlašteno mjesto za to. Dok s jedne strane obitelj može pomagati, s druge strane može biti zaprjeka na putu odrastanja i osamostaljenja mladoga čovjeka¹¹ koji želi doživjeti iskustvo veće autonomije. U vezi s tim, neki autori naglašavaju da »dok s jedne strane adolescent osjeća potrebu za zaštitom i brigom roditelja, te prema tomu i za obiteljskim okruženjem u cijelosti, s druge strane osjeća jaku potrebu za propusnijim granicama koje će mu omogućiti nove načine istraživanja samoga sebe i okruženja u kojemu živi kako bi mogao doživjeti iskustvo veće autonomije, iako ga to često može dovesti do sukoba sa samim sobom i s roditeljima.«¹² Mlade osobe neprestano su u potrazi za vlastitim identitetom. One žele postići zrelost. Značaj roditelja i njihov utjecaj na oblikovanje identiteta najveći je među svim čimbenicima.¹³ Obitelj može ili pomoći ili odmoći u tako velikoj zadaći koja se postavlja pred mlade: »Ako su roditelji u pravom trenutku smanjili kontrolu nad djecom, uravnotežujući je s ponašanjem prožetim toplinom i prijateljstvom, adolescent će steći veću sigurnost u sebe samoga i moći će napredovati prema sve većoj autonomiji.«¹⁴ Problemi u socijalizacijskom procesu nastaju kada postoji »infantilna veza« između mladoga čovjeka i njegovih roditelja, te kada roditelji ne predstavljaju mladomu čovjeku odgovarajuće modele s kojima bi se željeli identificirati i u njih ugledati.¹⁵

U socijalizacijskom procesu, adolescentska kriza kod nekih adolescenata može doći više do izražaja. Riječ je o odsutnosti roditelja s jedne, ali i prekomjerna prisutnost i roditeljska briga s druge strane.¹⁶ Mladi čovjek ima potrebu i želi izgraditi vlastiti identitet i biti protagonist¹⁷, unatoč burnom razdoblju u procesu životno-

⁹ Ne mislimo da druge krize ne predstavljaju važan predmet razmišljanja, nego ovdje samo želimo naglasiti potrebu posvješćivanja krize interpersonalne komunikacije unutar obitelji.

¹⁰ Usp. V. B. MANDARIĆ, *Mladi, integrirani i(li) marginalizirani*, str. 102.

¹¹ Usp. isto, str. 99.

¹² Usp. F. LAGHI, G. CREA, G. GUERRIERI, R. BAIOTTO, *Slika o sebi i razvoj društvenosti kod adolescenata*, str. 402.

¹³ Usp. V. ŠAKIĆ, *Sociopsihološka rasprava o socijalnom identitetu mladih*, u: J. JELENIĆ (ur.), *Mladi u postmodernoj. Kamo ide mladi naraštaj?*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb, 2002., str. 17.

¹⁴ Usp. F. LAGHI, G. CREA, G. GUERRIERI, R. BAIOTTO, *Slika o sebi i razvoj društvenosti kod adolescenata*, str. 402.

¹⁵ Usp. V. B. MANDARIĆ, *Mladi, integrirani i(li) marginalizirani*, str. 101.

¹⁶ Usp. isto, str. 103.

¹⁷ Usp. isto.

ga sazrijevanja. Izgrađujući vlastiti identitet, mladi se čovjek priprema biti samopouzdan i neovisan.¹⁸ Da bi proces socijalizacije bio što uspješniji, od velikog je značaja važnost uravnoteženih odnosa s roditeljima. S pravom neki smatraju da »dobra obiteljska potpora omogućuje adolescentu bolji odnos prema samomu sebi i vanjskomu svijetu.«¹⁹ U obitelji, u kojoj vladaju odnosi povjerenja, poštivanja, razumijevanja, suosjećanja, brige jednih za druge, velikodušnosti u pomaganju i praštanju, kao i niz drugih ljudskih i kršćanskih krjeposti, adolescenti i mladi naći će čvrsto uporište i siguran putokaz prema novoj avanturi života.

1.2. SKUPINA VRŠNJAKA

Ne može se reći da skupina vršnjaka nema značajne uloge u socijalizaciji adolescenata i mladih. Zapravo, skupina vršnjaka snažno utječe na socijalizacijski proces i oblikovanje identiteta mladoga čovjeka.²⁰ Socijalizacija se događa i između pojedinca i skupine iste životne dobi. Riječ je o neizravnim promicateljima socijalizacije unutar koje mladi najprije provjeravaju i proširuju već naučeno.²¹ Adolescent pronalazi privremeno mjesto – poligon, gdje će moći uvježbavati uloge koje društvo od njega očekuje.²² Upravo u ovoj skupini, adolescenti i mladi otkrivaju jedni drugima svoj »unutarnji svijet«. Važno je da imaju dobru sliku o samima sebi. Kad imaju dobru sliku o samima sebi, uspijevaju postići skladan odnos s drugima, a što je ta slika negativnija, to im je teže i manje riskiraju u odnosima.²³ Komunikacija unutar skupine pomaže mladom čovjeku otvarati se prema svijetu odraslih. Mladi sklapaju prijateljstva, dijele radosti i žalosti života, uspjehe i neuspjehe, uspone i padove. Razumiju jedni druge i nailaze na zajedničke ciljeve i potrebe. Najintimnije stvari vezane uz područje seksualnosti adolescenti najradije dijele s prijateljima ili s vršnjacima.²⁴ Skupina je idealno mjesto za izgradnju seksualnoga identiteta, koji je važan za cjelovit psiho-socijalni razvoj adolescenta.²⁵ Mladi, kao i odrasli, ulažući svoje životne snage u slobodno vrijeme, prijateljstvo, čuvstvenost, izražajne djelatnosti, formaciju, savjest, hobi, volonterstvo, itd., mogu izgrađivati svoj identitet, te tako »izbalansirati« složenost i suprotnost društvenoga sustava.²⁶ Mladi žele imati

¹⁸ Usp. F. LAGHI, G. CREA, G. GUERRIERI, R. BAIOTTO, Slika o sebi i razvoj društvenosti kod adolescenata, str. 391.

¹⁹ *Isto*, str. 403.

²⁰ Usp. V. ŠAKIĆ, Sociopsihološka rasprava o socijalnom identitetu mladih, str. 19.

²¹ Usp. J. JELENIĆ, Naraštaji u procesu socijalizacije, str. 75.-77.

²² Usp. V. B. MANDARIĆ, *Mladi, integrirani i(li) marginalizirani*, str. 104.

²³ Usp. F. LAGHI, G. CREA, G. GUERRIERI, R. BAIOTTO, Slika o sebi i razvoj društvenosti kod adolescenata, str. 403.

²⁴ Usp. V. B. MANDARIĆ, *Religiozni identitet zagrebačkih adolescenata*, str. 84.

²⁵ Usp. V. B. MANDARIĆ, *Mladi, integrirani i(li) marginalizirani*, str. 105.

²⁶ Usp. G. MILANESI, *Mladi na zalazu 20. stoljeća*, str. 323.

idealne, povjerljive, bliske prijatelje na koje mogu računati i koji su im u stanju ponuditi poštovanje, divljenje i slične stavove.²⁷ U skupini adolescenti doživljavaju prva iskustva na afektivnom području.²⁸ Skupina može pozitivno ili negativno utjecati na pojedinca. S tim u vezi pojedinac se može ponašati društveno i kulturno poželjno ili pak antidruštveno ili antikulturno.²⁹ Današnji mladi imaju veliku potrebu za neprekidnom povezanošću.³⁰ Oni ističu važnost odnosa s vršnjacima kao temeljno sredstvo vlastitoga rasta, jer pomoću njih zadovoljavaju potrebu za horizontalnim odnosima, koji se pridružuju vertikalnim odnosima s odraslima.³¹ Vršnjačke skupine mogu biti tip subkulture mladih, oblikovane na temelju neke aktivnosti ili pak na temelju teritorijalne pripadnosti, te prema tomu djelovati ili pozitivno ili negativno na socijalizacijski proces mladih kao i na oblikovanje njihova identiteta.³² Skupina vršnjaka, kao promicatelj socijalizacije, dužna je poučavati i promicati vrjednote i norme koje su potrebne za život i rast pojedinca i društva.³³

1.3. ŠKOLA

Škola kao odgojno-obrazovna institucija ima veliku važnost u socijalizacijskom procesu mladoga čovjeka. Njezina se socijalizacijska zadaća isprepliće s onom obitelji i Crkve.³⁴ Učenici su u školi zato da uče i da se formiraju kao ljudi.³⁵ Za uspješnost u socijalizaciji adolescenata i mladih škola treba tražiti putove, oblike i načine što tješnje i bolje suradnje s roditeljima.³⁶ S obzirom da mlad čovjek dobar dio svojega vremena provodi u školi, nije svejedno koje vrjednote usvaja i koje odgojno-obrazovne ciljeve ostvaruje. Premda pluralističko i laičko društvo proizvodi raznoliko i složeno kulturalno okruženje, koje u mladima dovodi do pojave rascjepkanosti i odvojenosti u oblicima mišljenja i djelovanja, bez ujedinjujućeg poimanja koje daje korjenit i usredotočujući osjećaj raznim vidovima života³⁷, škola ima za temeljni cilj socijalizaciju i inkulturaciju djece i mladih.³⁸ Ne bismo pogriješili ako

²⁷ Usp. F. LAGHI, G. CREA, G. GUERRIERI, R. BAIOTTO, Slika o sebi i razvoj društvenosti kod adolescenata, str. 403.

²⁸ Usp. V. B. MANDARIĆ, *Religiozni identitet zagrebačkih adolescenata*, str. 85.

²⁹ Usp. isto.

³⁰ Usp. J. R. MARTINEZ, Prostori mladih i njihov smisao, u: *Kateheza* 32(2010.)2, str. 122.

³¹ Usp. F. LAGHI, G. CREA, G. GUERRIERI, R. BAIOTTO, Slika o sebi i razvoj društvenosti kod adolescenata, str. 402.

³² Usp. V. ŠAKIĆ, Sociopsihološka rasprava o socijalnom identitetu mladih, str. 19.

³³ Usp. J. JELENIĆ, Naraštaji u procesu socijalizacije, str. 77.

³⁴ Usp. isto.

³⁵ Usp. A. VUKASOVIĆ, *Obitelj i moralni razvitak mladeži*, str. 86.

³⁶ Usp. A. PAVLOVIĆ, *Putovima vjerskoga odgoja*, str. 246.

³⁷ Usp. J. L. P. ALVAREZ, Pastoral mladih u laičkom društvu, u: *Kateheza* 29(2007.)4, str. 351.

³⁸ Usp. V. B. MANDARIĆ, *Religiozni identitet zagrebačkih adolescenata*, str. 86.

bismo govorili o krizi odgojno-obrazovnog sustava, kojim nisu zadovoljni ni učitelji, ni učenici, a najmanje privreda i društvo.³⁹ Tek kada škola postane svjesna svoje odgojne dimenzije te kada postane mjesto intelektualnoga, duhovnoga, moralnoga i socijalnoga sazrijevanja učenika⁴⁰, moći će ispuniti svoju zadaću u socijalizacijskom procesu mladoga čovjeka. Uz obrazovne ciljeve, škola mora imati takve odgojne ciljeve koji će pomoći mladom čovjeku otkriti smisao i sadržaj života. Od škole se očekuje da prenosi znanje i temeljne kompetencije, informira i usmjerava mlade, provodi prikladan seksualni odgoj i sprječava nasilje, droge i druge ovisnosti.⁴¹ Čini se da su se mladi mirno smjestili u školi, gotovo kao da su pretrpjeli njezinu kulturalnu i organizacijsku paralizu, bez snažnih sklonosti prema sudjelovanju i odgovornosti.⁴² Postavlja se pitanje odnosa između obiteljskoga i školskoga odgoja. Jesu li usklađeni ciljevi socijalizacijskoga procesa mladih u obitelji i u školi ili postoji trajna napetost? Premda škola prihvaća i promiče različite pluralizme, omogućuje čuvanje, izgradnju i promicanje duhovnoga, moralnoga, kulturnoga, religioznoga i etničkoga identiteta učenika⁴³, s obzirom na pluralitet ponuda, svjetonazora, religioznih i ideoloških uvjerenja, čini se da zajednički ideali koji obvezuju nestaju, a raste subjektivnost, skepticizam, relativizam i moralni nihilizam. Budu li ideali i krjeposti za kojima se teži u školama zanemarivani ili čak prezreni u obitelji, svijest i solidarnost učenika ne će uništiti vjerna suradnja, nego sukobi.⁴⁴ Čini se da škola ne odgovara na potrebe mladih. Ona često nije u stanju potaknuti kulturnu radoznalost i pozitivnu motivaciju za učenje.⁴⁵

1.4. MEDIJI

Mediji imaju golem utjecaj na socijalizacijski proces mladih osoba. U prilog rečenom ide činjenica da mladi dnevno provode velik dio vremena pred televizorom, kompjuterom i slušajući glazbu. Danas, čini se, postaje rijetkost vidjeti mladog čovjeka na putu od škole do kuće i obratno, a da nema slušalice na ušima. Mnogi mladi provode velik dio vremena na *facebooku*. Premda, s jedne strane, na taj način pokušavaju zadovoljiti potrebu za povezanošću s drugima, s druge strane čini se da gube vezu sa stvarnim svijetom. Usmena komunikacija postaje problem. Danas mladi teško razgovaraju s odraslima o nekim važnim životnim temama. Čini se kao da im je virtualni svijet »pojeo jezik«. Mediji kao da postaju »novi odgojitelji« ili

³⁹ Usp. *isto*, str. 87.

⁴⁰ Usp. *isto*, str. 86.

⁴¹ Usp. V. B. MANDARIĆ, *Mladi, integrirani i(li) marginalizirani*, str. 107.

⁴² Usp. G. MILANESI, *Mladi na zalazu 20. stoljeća*, str. 327.

⁴³ Usp. A. PAVLOVIĆ, *Putovima vjerskoga odgoja*, str. 216.

⁴⁴ Usp. W. BREZINKA, *Svrha odgoja u obiteljima i u javnim školama u pluralističkoj situaciji*, u: *Kateheza* 27(2005.)1, str. 7.

⁴⁵ Usp. V. B. MANDARIĆ, *Mladi, integrirani i(li) marginalizirani*, str. 111.

»elektronski roditelji«. Sve se više naglašava potreba sustavnoga odgoja za masovne medije. Kada govorimo o utjecaju medija u socijalizacijskom procesu mladih, mislimo na video i audio naprave, kao što su televizija, čitači kompaktnih diskova, digitalni sustavi, raznorazni video registri, satelitske antene, internet, telefoni i drugi suvremeni aparati. Čini se da mediji prementaliziraju vrijednosti društvenoga života, te stvaraju jedan novi mentalitet koji ne promovira smisao i vrijednost zajedništva, koji napušta tradiciju i potiče odbojnost prema svakom obliku autoriteta, te stvara indiferentan stav prema onomu što se oko nas događa.⁴⁶ U medijskoj kulturi više ne vrijedi ono što je čovjek u sebi, nego je važan dojam koji ostavlja na okolinu. Mediji postaju nezaobilazan izvor zabave u konzumiranju slobodnoga vremena. Od suvremenih medija mladi najviše koriste internet, mobitel i *playstation*. Riječ je o »google generaciji« ili *online* ovisnosti. Budući da adolescent ne podnosi prazan prostor ili prazno vrijeme, mobitel i internet ispunjavaju njegovu veliku potrebu za komunikacijom. Mladi danas pronalaze nove oblike zabave u videoigrama, SMS porukama, elektroničkoj pošti, brbljaonicama, dok središnje mjesto u njihovu svakodnevnom životu zauzima glazba. U dodiru s televizijom mladi oblikuju svoj način ponašanja, grade ljestvicu vrijednosti, percipiraju i prosuđuju svakodnevnu stvarnost, a tu zabrinjava prekomjerna prisutnost nasilja na televizijskim programima.⁴⁷

1.5. ŽUPNA ZAJEDNICA

Mladi su danas malo uključeni u život svojih župnih zajednica.⁴⁸ Mladima treba prostor gdje će susresti zrele kršćanske zajednice.⁴⁹ Da bi se situacija promijenila, treba im ponuditi razne aktivnosti te stvoriti prostor za raznovrstan župni angažman. U protivnom, udaljevanje od župne zajednice može biti početak udaljevanja od Crkve, vjere i Boga.⁵⁰ Adolescente i mlade treba prihvatiti kao sastavni dio župne zajednice, kao veliko bogatstvo koje svakoga dana dobiva na svojoj vrijednosti.⁵¹ Većina mladih pohađa školski vjeronauk, i to kao da je jedini doticaj s vjerom. To je minimum za njihov život u vjeri. Na školskom vjeronaučnom satu mladi upoznaju svoju vjeru. Zato oni trebaju na katehetskim susretima u župi dalje produbljivati ono što su upoznali u školi. Vjera nije svodiva na informaciju. Vjeru treba živjeti i slaviti. To je uloga župne zajednice. U njoj vjera mladih može

⁴⁶ Usp. V. B. MANDARIĆ, *Religiozni identitet zagrebačkih adolescenata*, str. 88.

⁴⁷ Usp. V. B. MANDARIĆ, *Mladi, integrirani i(li) marginalizirani*, str. 112.-125.

⁴⁸ Usp. V. B. MANDARIĆ, *Religiozni identitet zagrebačkih adolescenata*, str. 123.

⁴⁹ Usp. V. B. MANDARIĆ, *Mladi, integrirani i(li) marginalizirani*, str. 218.

⁵⁰ Usp. isto, str. 124.

⁵¹ Usp. J. ŠIMUNOVIĆ, *Župna zajednica na početku trećega tisućljeća, Pastoralno-teološka razmišljanja o mogućnostima ostvarivanja župnoga pastoralnog u Republici Hrvatskoj*, Glas Koncila, Zagreb, 2009., str. 160.

i treba rasti i sazrijevati. Takvi će mladi imati predispozicije da budu zreli kršćani i nositelji novoga i pravednijega društva. Sigurno je da prema tomu cilju treba krenuti od obitelji. Župna zajednica zapravo treba mladima postati druga obitelj. Ona treba biti mjesto gdje će oni s radošću dolaziti čuti riječi nade i ohrabrenja, mjesto gdje će oni moći angažirati svoje mladenačke snage i energije za pomoć sebi i drugima. Od mlade se generacije ne može tražiti samo da sluša i uči od starijih, nego joj treba dati mogućnost da u dinamiku života župnih zajednica unese svoje specifične načine življenja vjere, te mogućnosti oživljavanja i obnove Crkve za život svijeta.⁵² Župna zajednica želi pomoći svakomu koji je potreban bilo kakve pomoći. Iako se u novijim katehetskim dokumentima prvenstvo daje radu s odraslima i sa starijim osobama, što je i uvelike potrebno, to ne znači da se rad s mladima treba zapostaviti. Naprotiv, takav se rad treba još više, nego što je to sada slučaj, poticati, potpomagati i unaprjeđivati. Prvenstveno su katehetski susreti, a onda i ostale aktivnosti koje župna zajednica može i treba ponuditi mladima, sastavni dio brige Crkve. Iako je u škole uveden vjeronauk i većina ga mladih u Hrvatskoj pohađa, to ne može biti i nije dostatno za njihov vjerski odgoj, za sazrijevanje i rast u vjeri.

Župna zajednica, uz obitelj, treba postati mjesto prijateljstva i samoostvarenja. Treba se u župnim zajednicama osigurati prostor i sredstva za rad. Odgojitelji u vjeri ne smiju okrenuti leđa teškoj i odgovornoj zadaći u radu s mladima, jer bi u protivnom okrenuli leđa svojem zvanju i zadaći. Voditelji župnih zajednica trebaju velikodušno poticati, posebice mlade snage koje dolaze s visokih crkvenih učilišta, na ovaj posao. Dinamika u župnim zajednicama nada je za povratkom i ostanom mladih u krilu Crkve. Župna zajednica treba omogućiti mladima angažman u župi, kako bi mogli što bolje provoditi svoje slobodno vrijeme. To nije nešto novo, nego samo obveza i zadaća koju župna zajednica treba vršiti, odgajajući tako nove naraštaje, s obzirom na današnju sliku društva, za bolje i pravednije sutra.

2. Temeljni izazovi pastoral mladih u župnoj zajednici

2.1. ŽUPA I PASTORAL MLADIH

Pastoral mladih i pastoral župne zajednice dva su neodvojiva i međusobno isprepletena područja ukupnoga pastoralnog djelovanja Crkve. Pastoral župne zajednice ostvaruje se u različitim područjima crkvenoga djelovanja, obilježenima specifičnostima subjekata koji su njegovi akteri. Svijet mladih jedno je od najzahtjevnijih takvih područja. Pastoral mladih ne može i ne smije se promatrati kao izdvojeno i na sebe usmjereno područje djelovanja. On je bitno određen povezanošću s drugim pastoralnim područjima, a pastoral župne zajednice u ovom pogledu ima ulogu

⁵² Usp. A. T. FILIPOVIĆ, *U službi zrelosti vjere i rasta osoba. Katehetska i religijsko-pedagoška promišljanja u suvremenom kontekstu*, Glas Koncila, Zagreb, 2011., str. 175.

temeljnoga uporišta unutar kojega i s obzirom na koje mora se odmjeravati i pastoral mladih.

Iz rečenoga vidljiva je međuovisnost crkvene skrbi za mlade i djelovanja u onoj najkonkretnijoj strukturalnoj označnici crkvenoga života – župnoj zajednici. Kada smo uočili odrednice utjecaja temeljnih čimbenika u procesu socijalizacije adolescenata i mladih, postavljamo si sada najprije pitanje kakva je konkretna situacija svijeta mladih danas, te što je potrebno i što je moguće učiniti da se unaprijedi pastoral mladih na župnoj razini djelovanja? Odgovor na ova pitanja moguće je pronaći samo uzimajući u obzir oznake realne situacije svijeta mladih danas, ali i mogućnosti koje se danas nude u pastoralu mladih u župama.

2.2. SITUACIJA MLADIH DANAS

Kako je uočljivo već iz prethodnoga govora o socijalizacijskom procesu mladih, danas postoje brojni izazovi i problemi koji bitno utječu na (ne)uključivanje mladih u život župne zajednice. Ovdje ćemo detaljnije razraditi neke od njih, budući da upravo njihovo rješavanje predstavlja jedan od temeljnih preduvjeta aktivnoga pastorala mladih u župama.

Prije svega, mladi se nalaze u razdoblju oblikovanja identiteta i životnoga usmjerenja. To usmjerenje u prvomu redu određuje sustav vrijednota koji u tom razdoblju života usvoje.⁵³ Danas je moguće govoriti o pravoj krizi s obzirom na usvajanje vrijednota od strane mladih. No, ta kriza zapravo pokazuje krizu društva u kojemu mladi žive.⁵⁴ Govoriti o krizi mladih u odnosu na prenošenje vrijednota bez upozoravanja na krizu društva bespredmetno je. Kriza vrijednota u društvu odnosi se i na kršćanske, ali i na općeljudske vrijednote. Inače, kada se govori o *vrijednotama* važno je znati razliku između toga pojma i pojma *vrijednosti*. Ovaj drugi pojam više je fenomenološkoga reda, dok je onaj prvi ontološkoga reda.⁵⁵ Važno je i razlikovanje između temeljnih, općeljudskih i tipično kršćanskih vrijednota. Vrijednote se očituju u svim sferama društva, tj. sve sfere društva odražavaju neka vrijednosna usmjerenja koja u njima dominiraju.

Zbog društvene krize, koja nije tek ekonomska, već u prvom redu kulturološka i kriza vrijednota, mladi danas jako teško uspijevaju usvojiti i živjeti istinske vrijednote. Teškoće nastaju s obzirom na usvajanje svih vrijednota, ali i s obzirom na formiranje ispravne ljestvice vrijednota. Tako mladi danas u prvi plan stavljaju vrijednote koje se odnose na osobno dobro, dok one koje se odnose na javni život

⁵³ Usp. V. B. MANDARIĆ, *Mladi – integrirani i(li) marginalizirani*, str. 167.

⁵⁴ Usp. D. CRNIĆ, Pozicioniranost mladih u Crkvi i društvu u Hrvatskoj kao pastoralni izazov, u: *Crkva u svijetu* 46(2011.)2, str. 198.

⁵⁵ Usp. V. B. MANDARIĆ, *Mladi – integrirani i(li) marginalizirani*, str. 169.-170.

i javno djelovanje bivaju dobrim dijelom zapostavljane.⁵⁶ Uglavnom se vrjednuju one vrjednote koje, iako povezane sa javnim i društvenim djelovanjem, u prvom redu bivaju promatrane u odnosu na subjektivnu sferu života, kao što su solidarnost, ljubav, prijateljstvo, sloboda i sl. Prije toga osobita se pozornost pridaje obitelji i pronalasku prikladnoga profesionalnog zanimanja. Javne institucije mladi vrjednuju uglavnom zbog potrebe za sigurnošću koju im one nude. Potom dolaze vrjednote kao što su slobodno vrijeme, zabava, kultura i šport.

Mladi su s obzirom na vrjednote skloni izabirati samo ono što im u određenom trenutku odgovara, tj. često imaju velikih poteškoća prilikom uviđanja i prihvaćanja apsolutne vrijednosti neke vrjednote.⁵⁷ Posljedice takvih poteškoća za život mladih ljudi mogu biti višestruke. Prije svega, nastupa snažan relativizam vrijednosti koji u konačnici onemogućuje ozbiljne životne izbore. Stoga dio mladih ne uspijeva ne samo donijeti važne životne odluke na vrijeme, već ih mnogi uopće i ne donose, a mnogi često nisu ni zainteresirani za ozbiljne životne izbore. Stoga se odgojitelji u pastoralu mladih moraju potruditi kako bi mladima skrenuli pozornost na važnost usvajanja pravih vrjednota na kojima će moći graditi budući život. U duhovno-vjerskomu, kao i u moralnomu smislu, mladima treba pomoći da uvide i prihvate Isusa Krista kao temeljnu istinu života u svjetlu koje će sagledavati cjelokupno postojanje. Upravo će snaga te istine najviše preobražavajuće djelovati na njihove životne odluke.⁵⁸

Pored krize vrjednota, vrlo je važno uočiti opasnost jaza između javne i privatne sfere života, koja kod mladih postaje sve uočljivijom. Zbog toga često i dolazi do tzv. 'egzistencijalne praznine', tj. osjećaja životne neostvarenosti. Zato je jako važno u odgoju i katezezi mladih uvažavati pitanje smisla i sva životna pitanja povezivati s njim. S njim treba povezivati sve segmente života mladih, a osobito slobodno vrijeme i zabavu. Slobodno vrijeme mora biti osmišljeno, kvalitetno ispunjeno i to onim aktivnostima kojima će mladi, kao osobe, moći rasti. Inače, prijeti velika opasnost da slobodno vrijeme zapravo postane vrijeme koje zarobljava i razosobljuje. Današnja mlada generacija, ali sve više i generacija zrelije dobi, pati od sindroma tzv. prezentizma⁵⁹, tj. nastojanja da se pod svaku cijenu živi sadašnji trenutak i to po kriterijima čisto ovozemaljskoga blagostanja. Za mlade tako ispunjavano slo-

⁵⁶ Usp. M. POLLO, *Essere giovani oggi*, u: ISTITUTO DI TEOLOGIA PASTORALE, FACOLTÀ DI TEOLOGIA, UNIVERSITÀ PONTIFICIA SALESIANA – ROMA, *Pastorale giovanile. Sfide, prospettive ed esperienze*, ELLEDICI, Leumann, Torino, 2003., str. 49.

⁵⁷ Usp. G. SAVAGNONE, *Il contesto culturale a la sua ambivalenza*, u: ISTITUTO DI TEOLOGIA PASTORALE, FACOLTÀ DI TEOLOGIA, UNIVERSITÀ PONTIFICIA SALESIANA – ROMA, *Pastorale giovanile. Sfide, prospettive ed esperienze*, ELLEDICI, Leumann, Torino, 2003., str. 36.

⁵⁸ Usp. isto, str. 38.

⁵⁹ Usp. V. B. MANDARIĆ, *Mladi – integrirani i(li) marginalizirani*, str. 179.

bodno vrijeme često postaje izvorom prilika za neodgovorno i opasno ponašanje i razvitak različitih vrsta ovisnosti.

Nadalje, mladi su danas dio i tzv. virtualne stvarnosti.⁶⁰ Suvremeni načini komuniciranja pogoduju socijalizaciji. No, u sebi kriju i brojne zamke. Jedna od njih krije se u činjenici automatskog tumačenja i vrjednovanja sebe i svijeta oko sebe uglavnom prema onomu što donose mediji. Na taj način brojni mladi postaju vrlo lakim predmetom manipulacije, te posebice etičkoga relativizma. U okruženjima, u kojima nemaju ispravnu obiteljsku i društvenu potporu, mladi se često okreću komunikaciji kao takvoj, tj. komuniciranju radi komuniciranja. Dovoljno je vidjeti s koliko se žara brojni mladi oduševljavaju za novosti koje im donose mediji, a koje se odnose na neko od njima osobito zanimljivih područja, kao što je šport, zabava, filmovi, glazba i sl. Opasnost nastupa onda kada se sve svede isključivo na komuniciranje. »Ali ako sve postane komunikacija, ona više nema ništa za komunicirati, osim sebe same.«⁶¹ Na kraju, takav način odnosa prema komunikaciji postaje izvorom nezadovoljstva i frustracija. K tomu, virtualna stvarnost pogoduje zatvaranju mladih u imaginarni svijet zabave, filmova, video igrice i interneta. Kada se prijeđe granica prikladnih oblika zabave i učenja, ovi oblici virtualnosti postaju zarobljujućim i opasnim. Mreža virtualnoga svijeta tako postaje labirintom u kojemu se vrlo lako može izgubiti orijentir, te započeti putovanje bez cilja i bez svrhe.⁶² U svojim problematičnim aspektima ovo dovodi do toga da neki mladi imaju obilje virtualnih povezanosti, ali jako malo stvarnih povezanosti.⁶³

2.3. TEMELJNI PASTORALNI ZAHTJEVI U PASTORALU MLADIH DANAS

Odgov i kateheza mladih polaze od nekih temeljnih teoloških i antropoloških postavki. U prvomu redu potrebno je istaknuti da polaze od uvažavanja *osobe* kao neporecive vrijednosti. Osobi mladoga čovjeka ukazuju ponajprije na vrijednost i dostojanstvo nje same, potom na njezinu kritičku svijest, ali i odgovornost za život u svim njegovim dimenzijama, od kojih je ključna dimenzija zajedništva s Bogom.⁶⁴ Polazeći odavde, pastoral i kateheza mladih trebaju ostvarivati neke od temeljnih pastoralnih zahtjeva koji su danas osobito aktualni.

⁶⁰ Usp. G. SAVAGNONE, *Il contesto culturale e la sua ambivalenza*, str. 43.; M. POLLO, *Essere giovani oggi*, str. 57.

⁶¹ Usp. G. SAVAGNONE, *Il contesto culturale e la sua ambivalenza*, str. 44.

⁶² Usp. *isto*, str. 45.

⁶³ Usp. M. POLLO, *Essere giovani oggi*, str. 60.

⁶⁴ Usp. R. TONELLI, *Dalla situazione culturale e giovanile una sfida alla pastorale giovanile*, u: ISTITUTO DI TEOLOGIA PASTORALE, FACOLTÀ DI TEOLOGIA, UNIVERSITÀ PONTIFICIA SALESIANA – ROMA, *Pastorale giovanile. Sfide, prospettive ed esperienze*, ELLEDICI, Leumann, Torino, 2003., str. 79.

Te temeljne pastoralne zahtjeve, s obzirom na odgoj mladih, možemo sažeti u potrebu za odgojem u službi promicanja istinskoga smisla života, odgojem za odgovornost, vježbanjem u solidarnosti, osposobljavanjem za ljubav, za izgradnju zajedništva, odgojem za otvorenost te za uvažavanjem i dijalogom.⁶⁵ Na ovomu treba ustrajati, unatoč dominantnim tendencijama subjektivizma i želje za samoostvarenjem. Pastoralno djelovanje mora biti ostvarivano tako da mladima bude jasan orijentir u izboru životnih stavova i uvjerenja koja će izgrađivati istinske ljudske i kršćanske vrjednote. Upravo to od presudnoga je značenja za mlade osobe. »Mladima su potrebna vrijednosna uporišta koja će usmjeravati njihove međusobne odnose i pomoći im u oblikovanju njihova identiteta. Taj će identitet biti rezultat dugoročnoga ulaganja u budućnost; nužno je stoga odgojno djelovati kako bi se pomoglo mladima u prevrjednovanju postojećih vrijednosnih kriterija (na temelju izbora odgovornoga života i brige za opće dobro). Pritom je od presudne važnosti potpora obitelji, škole, Crkve, i drugih institucija koje se brinu za mlade; one bi trebale ponuditi kvalitetne programe i sadržaje kako bi mladi postali sposobni preuzeti odgovornost u društvu.«⁶⁶

Mladi se danas pokazuju i kao generacija puna potencijala i kao protagonisti tzv. novih vrjednota, kao što su ljudska prava, ekološka svijest, suživot i sl. U našoj zemlji, logično, među najviše rangiranim interesima mladih profesionalna su određenja budućega života, budući da uviđaju da je to jedan od temeljnih preduvjeta budućnosti.⁶⁷ To ih, ipak, ne sprječava da budu i više od ostalih društvenih čimbenika promotori i drugih istinskih ljudskih vrjednota koje su u suvremenom društvu često zanemarene. »...Mladi se manje identificiraju s karijerom, uspjehom, novcem, društvenim statusom, a više su usmjereni na sudjelovanje, samoostvarenje, kvalitetu života, zaštitu prava manjina, promicanje slobode, solidarnosti, miran suživot, društvenu pravdu... Mladi u velikom broju proklamiraju i zalažu se za tzv. univerzalne vrjednote, a u puno manjoj mjeri te iste vrjednote integriraju u vlastiti život; više je riječ o stanju duše, a manje o životnom usmjerenju.«⁶⁸ Mladi se osobito solidariziraju s marginaliziranimima u društvu. Puni su entuzijazma i spremni su zauzeti se za pozitivno. U isto vrijeme društvena nesređenost i vrijednosna dezorijentacija u njima stvara tjeskobu i osjećaj straha pred budućnošću. Upravo su to neki od tipičnih problema ovoga životnog razdoblja. Po tomu se vidi da su zapravo mladi najbolja slika određenoga društva, njegovih problema i trendova.⁶⁹ Iz ovdje rečenoga proizlazi jasna potreba da odgojitelji mladima pomognu da u usvajanju i promicanju vrjednota ne budu selektivni, tj. da usvajaju i promiču sve istinske

⁶⁵ Usp. V. B. MANDARIĆ, *Mladi – integrirani i(li) marginalizirani*, str. 185.

⁶⁶ *Isto*, str. 195.

⁶⁷ Usp. *isto*, str. 182.-183.

⁶⁸ *Isto*, str. 183.-184.

⁶⁹ Usp. *isto*, str. 192.

vrjednote, a ne samo one koje im u određenom trenutku nešto znače. Na to treba osobito paziti s obzirom na pogubnu tendenciju uvažavanja gore istaknutih tzv. novih vrjednota, te u isto vrijeme zanemarivanja nekih temeljnih ljudskih i kršćanskih vrjednota, koja je kod mladih sve uočljivija. Mladima treba pomoći da shvate i u vlastiti život integriraju potrebu življenja svih istinskih vrjednota, budući da će samo na taj način moći graditi sretan i osmišljen život.

Iz gore rečenoga postaje također jasno da među najvažnije pastoralne izazove spada i formacija prikladnih odgojitelja mladih koji će im pomoći da na prikladan način prođu put socijalizacije, te da se aktivno uključe u društvena i crkvena zbivanja. Zato odgojitelji i katehete mladih moraju biti osobe zrele u ljudskosti i u kršćanskom iskustvu. Mladi traže osobe koje će biti iskreno bliske, dijeliti poteškoće i zajednički tražiti putove rješenja problema, osobe koje će biti hrabre i ponuditi življeno svjedočanstvo radikalnoga nasljedovanja Krista, i to sve u prvom redu preko vlastitoga stila življenja.⁷⁰ Odgojitelji moraju mladima pomoći kako bi na ispravan način integrirali i usklađivali sve elemente osobnosti. Mladi su u razdoblju u kojemu primat emotivnosti i spontanosti često dovodi do nemogućnosti ispravnoga suočavanja s težim životnim situacijama i životnim izborima koje moraju donositi.⁷¹ Mladi su skloni zatvaranju u subjektivni svijet, te u granice relativnoga.⁷² Dodatni problem u tom smislu danas predstavlja činjenica što mladi ne žive u svijetu koji je organiziran oko jednog jedinstvenog simboličkog središta, niti oko jedinstvene ljestvice vrjednota.⁷³ Zato odgojitelji i katehete moraju biti sposobni mladima pomoći da vlastiti život prepoznaju kao projektualnu mogućnost koja u kršćanskom smislu treba biti odjelotvorena snagom Kristova Otajstva. U tom je pogledu odgoj za odgovorno služenje slobodom jedan od ključnih preduvjeta.

Svećenici, a osobito župnici, na poseban su način odgovorni kao odgojitelji mladih u župnoj zajednici. Oni su, zapravo, pored roditelja i obitelji, prvi odgojitelji mladih. Svoju pastirsku službu moraju ostvarivati kao dobri voditelji mladeži i kao uzori u kojima će mladi uočiti istinske vrijednosti kršćanskoga i osobito svećeničkoga životnog izbora, što je nezaobilazno u pastoralu mladih, a posebno je važno u pastoralu duhovnih zvanja. Crkva poziva svećenike da se s osobitom zauzetošću brinu za mlade kako bi rasli prema punini zrelosti kršćanskoga života.⁷⁴ Stoga svećenici, kao pastiri i duhovni oci, moraju razvijati istinski pastirski odnos prema

⁷⁰ Usp. R. TONELLI, *Dalla situazione culturale e giovanile una sfida alla pastorale giovanile*, str. 81.

⁷¹ Usp. G. SAVAGNONE, *Il contesto culturale a la sua ambivalenza*, str. 40.

⁷² Usp. M. POLLO, *Modelli di approccio alla »condizione giovanile«*, u: ISTITUTO DI TEOLOGIA PASTORALE, FACOLTÀ DI TEOLOGIA, UNIVERSITÀ PONTIFICIA SALESIANA – ROMA, *Pastorale giovanile. Sfide, prospettive ed esperienze*, ELLEDICI, Leumann, Torino, 2003., str. 22.

⁷³ Usp. isto, str. 23.

⁷⁴ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Dekret o službi i životu prezbitera *Presbyterorum ordinis* (7. XII. 1965.), br. 6, u: *Dokumenti*, VII. popravljeno i dopunjeno izdanje, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008.

mladima kako bi im mogli pokazati ispravan put u život i biti poticaj i uzor za iskreno življenje vjere.

2.3.1. *Duhovni život mladih*

Shvaćanja Boga kod mladih danas vrlo je složeno i često ih je teško definirati. Slično kao i kod ostalih, mora se najprije uočiti određena tipologija mladih u odnosu na vjersku praksu, ali i na poimanje Boga. Najveći dio mladih, koji se izjašnjavaju religioznima, dio je one skupine koja se naziva nepraktikantima. Praktični mladi vjernici su, dakle, manji dio populacije mladih. No, i kod njih su prisutne brojne varijacije u odnosu na sliku i shvaćanje Boga, kao i s obzirom na osobni odnos s njim. Ove kategorije kod mladih uglavnom su pod utjecajem jakih subjektivističkih tendencija karakterističnih za njihovu dob.⁷⁵ Boga zato uglavnom doživljavaju kao prijatelja koji pomaže i koji je milosrdan. Istine o Bogu kao Stvoritelju, o Isus Kristu kao Otkupitelju i Spasitelju također se prihvaćaju, iako ponekad u vrlo manjkavim okvirima. No, s njima povezane moralne istine, koje zahtijevaju poštovanje i življenje istinskih etičkih normi, te u tom smislu prihvaćanje i odgovornosti pred Bogom i Crkvom, kod brojnih mladih vrlo su manjkavo prihvaćene.⁷⁶ Isusa se uglavnom doživljava kroz kategorije prijateljstva, blizine i povjerenja, iako su i one prisutne po različitim dinamizmima i u različitom intenzitetu. No, etička instanca evanđelja biva dobrim dijelom zanemarena.⁷⁷

Mladima je stoga nužno pomoći kako bi integrirali sve bitne elemente crkvene duhovnosti i kako bi vlastiti život živjeli kao odgovorni kršćanski projekt u vječnoj perspektivi. Ono što se nameće kao prvotni zahtjev u pastoralu mladih danas je nastojanje oko duhovne zrelosti, tj. zreloga duhovnog iskustva.⁷⁸ Mladima trebamo pomoći oko rasta zrelosti u vjeri. Iako je duhovno iskustvo kategorija koja se u pastoralu ponekad stavlja po strani, ili se pretpostavlja (vrlo često samo pretpostavlja) da postoji, upravo je to ono što će mlade (kao i sve ostale ljude) životno vezati s Bogom kojega su životno susreli. Pritom je važno znati i poštovati činjenicu da je mladima današnjega vremena potrebno približiti duhovno iskustvo na njima prihvatljiv način. To znači da svi pastoralni djelatnici moraju napustiti modele po kojima će mlade pokušati »pridobiti«⁷⁹ pastoralnim djelovanjem, načinima koji su nekada jako puno značili. Vrijeme današnjice drugačije je od jučerašnjega i vrlo se brzo mijenja. Stoga Crkva u svojim pastoralnim modelima mora biti dovoljno

⁷⁵ Usp. M. MIDALI, *L'esperienza religiosa dei giovani*, u: ISTITUTO DI TEOLOGIA PASTORALE, FACOLTÀ DI TEOLOGIA, UNIVERSITÀ PONTIFICIA SALESIANA – ROMA, *Pastorale giovanile. Sfide, prospettive ed esperienze*, ELLEDICI, Leumann, Torino, 2003., str. 64.

⁷⁶ Usp. M. MIDALI, *L'esperienza religiosa dei giovani*, str. 67.

⁷⁷ Usp. *isto*, str. 68.-71.

⁷⁸ Usp. R. TONELLI, *Dalla situazione culturale e giovanile una sfida alla pastorale giovanile*, str. 78.

⁷⁹ Usp. *isto*, str. 79.

osjetljiva da uvijek istu poruku približi ljudima kulture i mentaliteta drugačijih od jučerašnjih. Nepoštovanje ovih odrednica vodit će u velika razočaranja u pastoralu mladih, a najveće će biti udaljavanje brojnih mladih od aktivnoga crkvenog života.

2.4. ODGOJ ZA DRAGOVOLJNO DJELOVANJE U ŽUPNOJ ZAJEDNICI

Kako je vidljivo već iz uvoda ovoga rada, pastoral mladih nezaobilazni je dio pastoralna zajednice. Mladi su u najvećem broju slučajeva tihi dio župnih zajednica, no u sebi kriju brojne mogućnosti angažmana koje zajednica treba prepoznati i podupirati. Polet i snaga mladih mogu i trebaju služiti kao obnoviteljska komponenta u djelovanju župe. Tolike župne zajednice upravo po djelovanju mladih dobivaju nove impulse za ukupan kršćanski život i djelovanje. Župna zajednica u sebi krije brojne mogućnosti konkretnoga angažmana mladih.⁸⁰ Upravo s obzirom na te mogućnosti treba istaknuti veliku odgovornost zajednice za prepoznavanje potencijala mladih i predlaganje konkretnih modela djelovanja. Mladi ljudi žele biti kreativni, žele izraziti svoje talente i dati konkretan doprinos životu zajednice. No, često im je potreban poticaj i ohrabrenje. Zajednica mora biti sposobna prepoznavati darove mladih. Konkretni modeli volonterskoga angažmana, bilo u obliku karitativnoga rada, bilo u obliku ostvarivanja određenoga zaduženja, određenoga vida služenja i sl., mladima će dati priliku za aktivan kršćanski doprinos životu Crkve. Upravo je nepostojanje konkretnih modela djelovanja za mlade jedan od glavnih uzročnika udaljavanja mladih od aktivnoga crkvenog života.

2.5. ZAJEDNICA MLADIH U ŽUPI

Pastoral mladih u župnoj zajednici nužno se mora snažnije okrenuti modelu manjih zajednica ili »živih vjerničkih krugova«. ⁸¹ U dobromu dijelu naših župnih zajednica ovakve manje zajednice mladih već postoje, iako postoji velik dio župa, osobito manjih, u kojima ih još nema. ⁸² No, ovdje se postavlja pitanje ne samo postojanja ovakvih manjih zajednica, već i načina i modela njihova djelovanja. Zajednica mladih, naime, mora biti uključena u dinamiku projektnoga pastoralnog

⁸⁰ O mogućnostima karitativnoga angažmana u župnoj zajednici više vidi u: D. ŠIMUNDŽA, Župni oblici crkvenoga dragovoljstva i značenje karitativne zajednice u župi, u: N. A. ANČIĆ, D. ŠIMUNDŽA (prir.), Dragovoljstvo u Crkvi – potrebe i mogućnosti, Caritas nadbiskupije Split – Crkva u svijetu, Split, 2005., str. 43.-63.; J. ŠIMUNOVIĆ, D. K. KREŠIĆ, Caritas – nezaobilazna djelatnost župne zajednice. Mogućnosti ostvarivanja karitativne zajednice odnosno Župnog caritasa u župnoj zajednici, u: *Obnovljeni život* 67(2012.)1, str. 87.-105.

⁸¹ Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Župna kateheza u obnovi župne zajednice. Plan i program*, Zagreb-Zadar, 2002., br. 7. (dalje: ŽK)

⁸² Kao jedan od glavnih uzroka ovoga problema valja istaknuti tradicionalistički model pristupa pastoralu unutar kojega se ne vidi potreba za ustanovljivanjem i djelovanjem »živih vjerničkih krugova«, pa se u skladu s takvim postavkama oni i ne osnivaju, niti se u brojnim župama uopće stvaraju uvjeti za njihovo djelovanje. Više o ovom problemu vidi u: N. VRANJEŠ, Pastoral između tradicionalizma i progresivizma, u: *Riječki teološki časopis* 19(2011.)1, str. 50.-51.

djelovanja. To, drugim riječima, znači da nije dovoljno tek osnovati zajednicu mladih i podrazumijevati da će se njezino djelovanje razvijati samo od sebe. Potrebno je, pod župnikovim vodstvom, omogućiti sustavno i sređeno djelovanje, pri čemu se posebnu pozornost treba posvetiti animatorima u pastoralu mladih.

2.6. ANIMATORI U PASTORALU MLADIH

Pastoralni animatori, osobito u pastoralu u župnim zajednicama, nužnost su pastoralne prakse. To su naši biskupi posebno istaknuli s obzirom na djelovanje u župama i to u odnosu na mlade kao posebnu kategoriju za djelovanje animatora.⁸³ Animator u pastoralu mladih jest osoba koja je prošla prikladnu temeljnu teološku formaciju, ali posjeduje i dostatnu specifičnu formaciju za animiranje određene skupine vjernika ili za animiranje u određenom području pastoralnoga djelovanja⁸⁴, u ovom slučaju područja pastora mladih. Animator u župi djeluje pod vodstvom župnika. Važno je da stalno bude na putu trajne teološko-pastoralne formacije.⁸⁵ Djelovanje animatora uključuje animiranje aktivnosti zajednice mladih, a to podrazumijeva i poduzimanje različitih pastoralno-katehetskih inicijativa u župnoj zajednici, animiranje cijele župe u vidu pastoralnih projekata za mlade, zatim prigodne aktivnosti mladih poput organiziranja tematskih kampova za mlade, organiziranje prigodnih hodočašća, nedjeljnih druženja nakon svete mise, prigodnih koncerata duhovne glazbe, osmišljavanje programa za provođenje slobodnoga vremena mladih i sl. Glavne karakteristike animatora za mlade mogle bi se sažeti u nekoliko rečenica: »biti animator znači: imati jasne ideje, uravnoteženost, 'biti' odrastao u vjeri, s osjećajem za Crkvu i za zajedništvo u Crkvi, posjedovati darežljivost bez interesa, sposobnost zapažanja i slušanja, čak i nešto 'utopije' te smisla za humor«⁸⁶.

3. Redovništvo i pastoral mladih

Redovnici i redovnice u pastoralu trebaju dati svoj vlastiti doprinos sukladan njihovom životnom pozivu i staležu. Kako ističe apostolska pobudnica *Vita consecrata*, taj se doprinos ostvaruje, prije svega, radikalnim proročkim svjedočanstvom triju redovničkih zavjeta: poslušnosti, siromaštva i čistoće.⁸⁷ To je svjedočanstvo prvi i

⁸³ Usp. ŽK, str. 95.: »Animatori su potrebni posebno za djecu i mlade, koji imaju potrebu za živim svjedocima u kojih bi vidjeli utjelovljeni projekt života što ga oni sami, s mnogo nesigurnosti i nedosljednosti, pokušavaju zacrtati.«

⁸⁴ Usp. *isto*.

⁸⁵ Usp. NADBISKUPSKI ORDINARIJAT ĐAKOVO, *Ti si Krist – za nas i za sve ljude. Izjave i odluke Druge biskupijske sinode đakovačke i srijemske*, Đakovo, 2008., br. 254.

⁸⁶ ŽK, br. 95.

⁸⁷ Usp. IVAN PAVAO II., *Vita consecrata. Apostolska pobudnica o posvećenom životu i njegovu poslanju u Crkvi i svijetu*, Hrvatska konferencija viših redovničkih poglavara – Hrvatska unija viših redovničkih poglavarica – Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1996., br. 84.

temeljni oblik služenja redovnika u životu Crkve, a s tim i temeljni oblik njihova doprinosa u specifičnom području pastoralu mladih. Mladi ljudi osobito trebaju uzore i oslonce. Oni im pomažu zakoračiti ispravnim putem u život. Oni im trebaju pokazati prave vrijednosti i oduševiti ih za aktivno nasljedovanje Krista po primjerenim životnim izborima. Radikalnim proročkim svjedočanstvom triju zavjeta, redovnici i redovnice mladima pomažu zauzeti ispravan stav i prihvatiti ispravan način života, upravo u odnosu na neke od temeljnih životnih područja koja se u mladenačkoj dobi osobito aktualiziraju. Ta se područja poklapaju s područjima triju redovničkih zavjeta, pa tako možemo reći da u odnosu na poslušnost, siromaštvo i čistoću mladi po svjedočanstvu redovnika i redovnica imaju posebnu priliku za ispravno kršćansko shvaćanje i usvajanje vrijednosti slobode, ispravnoga odnosa prema materijalnim dobrima i prema seksualnosti.

Redovnici i redovnice na poseban su način pozvani sudjelovati u odgoju mladih.⁸⁸ Koliko je važan i vrijedan taj oblik djelovanja, dovoljno pokazuju primjeri nekih svetih odgojitelja redovnika, kao što je bio don Bosco, ali i mnogi drugi. Temeljna pretpostavka odgojnoga doprinosa redovnika i redovnica u pastoralu mladih njihova je duboka duhovnost, svojstvena karizmi reda ili družbe kojoj pripadaju. Duhovnost je nezaobilazna sastavnica prikladnoga i plodonosnoga sudjelovanja u pastoralnom djelovanju. »Upravo je duhovna osobina posvećenoga života ono što može trgnuti osobe našega vremena, i te kako žedne apsolutnih vrijednosti, i tako se pretvoriti u očaravajuće svjedočanstvo.«⁸⁹ Iskrena duhovnost jest ono što će dotaknuti mlade ljude i što će ih potaknuti na promjenu. Duhovnost je temelj pastoralnoga angažmana. Zato je rad na vlastitoj duhovnosti nezaobilazna sastavnica pastoralu.

Iz ovoga je vidljivo da župne zajednice trebaju biti otvorene svjedočanstvu redovnika, osobito tamo gdje redovnici-svećenici djeluju kao župnici i župni vikari. Također, vrlo je važno vrjednovati rad redovnica u župnim zajednicama, bilo da one djeluju kao katehisticke ili da imaju neko drugo zaduženje u zajednici. Redovničko svjedočanstvo mora doprijeti do svijeta mladih. Stoga redovnicima i redovnicama treba dati dovoljno prostora za djelovanje u župnim zajednicama i u pastoralu mladih, kako bi mladima po posebnim karizmama svjedočili duhovno bogatstvo svojega životnog izbora.

Zaključak

U ovom radu pokušali smo obraditi pitanje temeljnih preduvjeta za sustavan i cjelovit pastoral mladih u župnim zajednicama. Taj pastoral mora, prije svega, ozbiljno uzimati u obzir odrednice socijalizacijskoga procesa adolescenata i mladih,

⁸⁸ Usp. isto, br. 96.

⁸⁹ Isto, br. 93.

kao i utjecaj temeljnih odgojnih čimbenika koji sudjeluju u tom procesu. Pastoral mladih u kontekstu pastoralne župne zajednice mora biti prepoznat i uvažavan kao zasebno i važno područje pastoralnoga djelovanja koje je neodvojivi dio ukupnoga župskog pastoralnoga djelovanja. Kako bi taj pastoral mogao biti unaprijeđen, potrebno je dobro upoznati i razumjeti situaciju svijeta mladih danas, te na temelju toga uvažavati pastoralne zahtjeve koje mladi danas stavljaju pred Crkvu, osobito pred župnu zajednicu, pred župnike i druge odgojitelje. Župna zajednica nužno se mora osuvremeniti u svojim pastoralnim modelima, što u prvom redu podrazumijeva formiranje prikladnih animatora za mlade. Zajednica mladih u župi mora biti dodatno vrjednovana kao iznimna pastoralna mogućnost za razvitak ovoga vida pastoralnoga djelovanja. Svećenici i drugi odgojitelji mladih moraju razvijati prikladne osobine za rad s mladima. Svjedočanstvu redovnika i redovnica u župama u kojima djeluju mora biti ostavljen dovoljan prostor izričaja.

BASIC REQUIREMENTS FOR SYSTEMATIC YOUTH MINISTRY IN THE CONTEXT OF PARISH COMMUNITY MINISTRY

Nikola Vranješ, Marijan Benković*

Summary

Active involvement of youth in the parish community life, especially after receiving the sacrament of confirmation, is a particularly challenging area of pastoral work. We can say that this issue is even more important since lives and activities of parish communities, in a sense, depend on the way the issue is dealt with. In order to understand the need for further improvements in parish youth ministry and the opportunities that can be realized today in this field, first it is important to well understand the socialization processes of young people, starting at adolescence. Then, it is important to notice the main elements and opportunities for youth ministry in the context of parish community; and finally, to point out some possible ways of improving this area of ministry. That is precisely the topic of this paper which tries to provide answers to set requirements in a theological and evaluative way.

Key words: Church, youth, pastoral work, parish community, socialization.

* Dr. sc. Nikola Vranješ, Theology of Rijeka, Dislocated Studies of Catholic Faculty of Theology, University of Zagreb, Omladinska 14, 51000 Rijeka, Croatia, nikola_vranjes2004@yahoo.com,

Marijan Benković, dipl. theol., Cvetkov trg 2, 51000 Rijeka, Croatia, marijanbenkovic@yahoo.com